

A MAGÁNBIZTONSÁG HELYZETE ÉS LEHETŐSÉGEI 2012-BEN

Az 1990-es évektől Magyarországon a társadalmi folyamatok és elvárások jelentős változásokon mentek keresztül. Ennek egy számunkra lényeges eleme a magán és a civil biztonság megszületése. Formálásában sok jó szakember bábáskodott, például azok a hivatásos állományból kikerült biztonsági szakemberek, akik ebben lehetőséget, társadalmi szükségletet, vagy megélhetési forrást láttak. Az első tipegő bátortalan lépéseken túljutva, ma már a magán és a civil biztonság kiformalódott, karakteres ágazatai, és nagyságrendileg 130-140 ezer fős létszámú foglalkoztatott állománya van. A Személyi- Vagyonvédelmi és Magánnyomozói Szakmai Kamara (SZVMSZK) és több civil egyesület vigyázza lépteiket, védi érdekeiket. Tevékenységük szabályozására külön törvény készült, ami tartalmában folyamatosan változik, az új biztonsági szükségletek strukturálódását követve.⁷⁵⁶

Elkészült már több kiváló minőségbiztosító kontrollrendszer, a szolgáltatások színvonalának folyamatos mérésére. Megszületett a valós szolgáltatási, és szakmai igényeket tükröző, alapképzések ismeretanyaga és megjelent a ciklikus ismeretfrissítő és bővítő továbbképzések igénye. Persze ennek a tevékenységi ágazatnak is kialakult az árnyoldala. Bűnözők hatolnak be a szolgáltatási szektor körébe, felderítési lehetőségként tekintik az alkalmazás nyújtotta lehetőségeket, fekete munkavégzéssel teszik olcsóbbá és hitványabbá a végrehajtást, tudatlansággal tarkított színvonalatlan tevékenységeken kesergünk időnként. Járulékcshalások áldozatait és bejelentés nélkül dolgozó, félrevezetett biztonsági örök panaszait próbáljuk, tevékenységük eredményeként orvosolni. Nyilvánvalóan ezek kiszorítására is szolgál a biztonsági feladatok egységes értelmezésére, a megbízási szerződések alaptartalmának egységesítésére, a szolgáltatási díj villák meghatározására, a biztonsági tudásbázis közös kialakítására, és a biztonsági oktatás újrafogalmazására irányuló törekvésünk.

A Magyar Biztonsági Vezetők Egyesülete (MBVE) tizenhat éves múltja, és tevékenységének eredményei alapján részt vállal a magánbiztonsági feladatok egységes értelmezésének kialakításában, feladatrendszerének meghatározásában, minőségi paraméterei és egységes mérőrendszere megteremtésében, valamint tudásanyagának folyamatos fejlesztésében. Feladatának tekinti a törvényes szerződések kötésének ellenőrzését, felügyelt területein. Tagjain keresztül aktív résztvevője a magánbiztonsági ismeretek tudományos bázisanyagának, képzésrendszerének kialakítását végző csapatnak. Részt vállal a felsőfokú képzési rendszer tananyagának megírásában, annak szakszerű oktatásában, és a gyakorlati foglalkozások tartalmi megvalósításában. Tagjai közül már ketten is a magánbiztonság témakörében tudományos fokozat szerzésben vesznek részt.

A törvényalkotás magánbiztonságot szabályzó tevékenységében, aktív véleményalkotásukkal tagjaink segítik a minél hatékonyabb és tárgyyszerűbb törvények kialakítását, és a módosításokhoz szükséges szakmai anyagok megfogalmazását.

⁷⁵⁶ Ezek sorrendben: 1987/1995 (VII.14.) kormányrendelet, 1995. évi IV. törvény, 2005. évi CXXXIII. törvény, ezt 2011-ben törvényt módosítással változtatják.

A biztonság értelmezésének kiterjesztése

Értelmezésünkben a biztonság, tekinthető olyan alapfogalomnak, amely megteremtésekor elsődlegesen mindig egy létező, vagyis az abban létező egyén védelmét végezzük a nem kívánt környezeti behatások ellen. Ez csak egy állandó védelmi tevékenységgel biztosított térben valósulhat meg, ahol a fenntartott, előírt, és elvárt állapot szerinti szinten megjelenő biztonság, a hozzárendelt erőforrások folyamatos működésének hatására stabilizálódhat. Döntően egy állandó egyensúlyra törekvés jellemzi a kockázat nagysága és a védelem ereje között. Ideális esetben statikus és dinamikus védelmi elemek tervszerű egymásba építésével hozzuk létre. A biztonság megléte tehát több, szigorúan szabályozott, egymásra ágyazott cselekmény sorozat eredménye! A létrejött állapot sohasem önfenntartó, folyamatos, a környezeti hatásoktól befolyásolt, és vezérelt szolgálatászzerű üzemeltetést igényel. Persze a megteremtett és megszokott alapként megismert biztonság megléte a benne élő személyeket, a külső kockázati tényezők további növelésére sarkallhatja, (pl. sziklamászás biztonsági felszereléssel, bázisugrás) ami persze újabb veszély helyzeteket, kockázati problémákat idéz elő, melyekre az adandó válaszok a védelmi ráfordítások további növelését jelentik.

Egy létesítmény, rendezvény, vagy gazdasági termelési folyamat és azok környezeti biztonságának megteremtése, összetett soktényezős kockázati mátrix alakzattal jellemezhető. A meghatározó feladat nyilván a résztvevő szereplők védelme köré csoportosul, de e mellett a végzendő tevékenység biztonságos és ciklikus lezajlása is lényeges, fontos kérdés, hiszen különben haszontalanná válna a teljes folyamat. A biztonsági tevékenység szintjét, külső és belső kockázati elemek egyaránt befolyásolják, motiválják, melyek kockázatarányos gátlása, vagy kizárása, záloga a sikeres biztonsági, védelmi munkának.

Egy katasztrófakutató példabeszédében azt találta mondani, hogy *„ha Dél-Amerikában egy pillangó meglebbeneti szárnyát, az akár cunamit is okozhat Japán partjainál”*. Érdekes gondolattársítás, de a mondanivalója egyértelműen figyelemre méltó! Bekövetkező események, rossz esetben képesek egymást olyan szinten fenntartani, vagy gerjeszteni, hogy végeredményében akár katasztrófák okozására is alkalmassá válhatnak. Ebből következik, hogy minden megismert ártalmasnak ítélt eseményt a keletkezése pillanatában és helyszínén kell akadályozni, vagy felszámolni, a károkockázat csökkentése, minimalizálása érdekében. A multiplikáció, csak ekkor akadályozható meg kellő hatékonysággal. Persze az is egy elgondolkodtató kérdés, hogy a véletlenszerű vagy sztochasztikus események mi módon vehetők figyelembe a védekezés tervezése során.

Két elfogadott mérőszámot, illetve ezek variánsait szokták használni, az veszélyhelyzet értékelésekor, kockázati szempontból. Az egyik az esemény bekövetkezésének gyakorisága, a másik az okozott kár mértéke. Ezeket viszonylag egyszerű statisztikai adatokon alapuló számítások alapján kifejezhetjük, és a kockázati mátrixunkba illesztve számításaink során felhasználhatjuk. De a „szárnylebbentésre” gondolva azzal is számolnunk kell, hogy a kár vagy katasztrófa eseményt, akár egy eddig nem ismert cselekmény idézte elő. Ezért lényeges minden új eszköz, folyamat, gyártás, bevezetése előtt környezettanulmányt végezni, hogy felmérjük a beavatkozás okozta változások milyen reakciókat hoznak létre a kiválasztott helyszínen, amelyek esetleg további láncreakciót inicializálhatnak. Nyilván a kockázatmátrix alkalmazása lehetőséget biztosít a tudatos optimalizált védelemre, de egyben a felelős kockázatvállalásra is tanít, hiszen 100% védelmet kivitelezni lehetetlen.

A kockázatarányosság igénye

A biztonsági feladatok tervezésekor törekszünk a teljes körű védelem létrehozására, bár tudjuk hogy a gyakorlatban ennek elérése szinte lehetetlen. Ennek gyökér okai között a következőket érdemes figyelemmel követni.

- Elsődlegesen, a valós kockázati elemek teljes vertikumának megismerése lehetetlen, mivel egyes bekövetkezések meglehetősen véletlenszerűek, és időnként egymással is ok-okozati összefüggésben vannak. Komplex, összetett kockázatomátrix modell alkalmazásával közelíthetjük legjobban, a valóságos folyamatrendszer.
- Másodsor, hogy a megismert kockázatok teljes biztonsági lefedése költségoldalról olyan aránytalanságot tükröz haszon/ráfordítás arányában, hogy kivitelezhetetlenné válik, ezért a kockázatelemzés függvényeit alkalmazva, a kockázatarányos megoldásokat tartjuk az ideális lehetőségnek, az adott kockázati elem bekövetkezése lehetőségének bizonyos hányadát bevállalva.
- A harmadik lényeges elem a humán tényezők kockázata. Ennek minimalizálása az automatizmusok, az intelligens értékelő szoftverek bevezetésével valamint kontroll intézkedések működtetésével elérhető.

A kockázatarányos kikerülhetetlen kontrollok fölé ez első és másodszintű vezetői ellenőrzéseket beillesztve valódi ideális kockázatkezeléssel tudjuk biztonsági rendszereinket üzemeltetni. Nyilvánvaló, hogy statikus állapotot kialakítani szinte soha nem tudunk, mert a folyamatok, és végrehajtási környezetük dinamikus egyensúlyban vannak egymással, bármelyik minimális változása is a kockázatelemzési paraméterek változását vonja maga után. A korszerű, folyamatos védelmi tevékenységnek, ezeket azonnal követnie kell!

A biztonság kockázati alapú megítélése esetén alaposan végig kell gondolnunk az értelmezésünk hatáskörébe vont kockázati területeket. Nincs értelme személy-, munka-, tűz-, környezet-, energia-, hálózat-, adat-, információ-biztonságról külön-külön beszélnünk. Egységes biztonsági kockázati felületről kezelve ezeket, a megoldásunk hatékonysági és egyben gazdaságossági mutatóink a ugrásszerű javulását jelzik.

Keresve további lehetőségeinket, eljutunk azokhoz a határfelületekhez, ahol még rejtett tartalékok találhatók, a védelem és a bűnmegelőzés fokozására.

Érezhető hasonlóságot láthatunk a magán és a civil biztonság feladatkörét elemezve. Az állami, kormányzati szektorban dolgozó biztonsági szakemberek által végzett védelmi tevékenység kísértetiesen hasonló a magánbiztonsági területeken megjelenő feladatokkal. Ezért a civil biztonsági tevékenységet végző, állami szektorba tartozó biztonsági vezetők bevonása a biztonsági szakma feladatainak, tudományának megfogalmazásába, az MBVE keretein belül megkezdődött.

A hatékonyság további fokozásának érdekében a magánbiztonság védelmi stratégiáját formáló felelős társadalmi testületek együttműködése, egységes fellépése tudat és piacformáló tevékenysége, a magánbiztonsági ágazat jövőjét irányító erő.

A megelőzés lehetőségeinek további új forrásait kutatva nyilvánvalónak látszik, hogy a magán, és a közbiztonság védelmi felületeit, a lehetséges szintig, közelíteni kell egymáshoz. Ezek adat-, és tapasztalatcsere, tevékenység és folyamatoktatás, a legjobb tapasztalatok átadása, a bűnelkövetési módok, és azok gyakoriságának elemzésén keresztül bármilyen előre mutató, biztonságfokozó lehetőségek kihasználásán alapulhatnak.

A paradigmaváltás kezdetének éve

Az európai regresszió hatására a gazdasági folyamatok átstrukturálódása mellett felgyorsultak, a nem kívánt bűncselekményi folyamatok is. A bűnözési intelligencia, a bűncselekmények elkövetések erőszak szintje, és a végrehajtások gyakoriságának száma látványosan emelkedett. A védekezés technikai színvonala, a jelenlegi magas fejlettsége mellett sem alkalmas, ezek teljes mértékű visszاسzorítására. Szükséges tehát a védelmi koncepció terén is paradigmaváltást végrehajtani. Jelenlegi koncepcióink döntően a korlátozás, és a dokumentálás magas szintű eszközzrendszerének széleskörű, integrált alkalmazására alapoz. Nyilván ennek kialakulásának alapja a törvényesség és a nagyfokú személybiztonság figyelembe vétele volt. A gondolati váltás, e tekintetben a bűncselekmény folyamatába történő beavatkozás nagy biztonságú eszközeinek kifejlesztési igényében és az új eszközök megjelenésében mutatkozik. Hogy ezeket alkalmazhassuk, elsősorban persze a nagy biztonságú intelligens érzékelő, értékelő eszközök, kifejlesztésére volt szükség. Ezek kölcsönös egymásra hatása, további fejlődésük iránya, nyitott, nagy kihívás továbbra is a tudományos kutatók számára.

Az új vagyonsvédelmi törvény többek között lehetőséget nyújt a szakma tisztulásának, a fekete és sötét gazdasági tényezők kiszorításának folytatására. Mivel az utóbbi felmérések szerint, a vagyonsvédelmi szakmában volt a legmagasabb, a feketegazdaság jelenléte, ezért ez a tisztulás, a szakma megbecsültségének csak javára válhat. Nyilván egy szakma valódi értékét annak szükségessége és az eredményessége jellemzi egyértelműen. E tevékenység elismertsége, a megbecsültségben és a megfizettségben mutatkozik meg látványosan, de valójában ez is egy többtényezős egyenlettel jellemezhető élethűen. Ha az egységesített, jól kontrollált, ciklikusan frissített tárgyi tudás egyértelműen jellemzi majd a biztonsági tevékenység végzőit, ha a feketegazdaság kiszorul sorai közül, ha a minőségi paraméterek értékei egységesen jellemzővé válnak a szolgáltatás szintjére, akkor az elvárt szakmai elismertségnek is be kell következnie.

Rendkívül sokat számít egy szakma fejlődésében tudományos bázisa kialakulása, oktatása intézményi rendszerének megteremtése. Csak akkor beszélhetünk egy szakma tudományos alapjainak meglétéről, ha képzését intézményi szinten végzik. Több egyetem és főiskola foglalkozik a magánbiztonság fő szakterületeinek felsőfokú képzésével, az újólag alakult Közszolgálati Egyetem is lehetőségeket mutat a magánbiztonsági képzésre, így az egységes képzési elvek, és tudományos bázisának kialakulása már koránt sem utópia.

Belső biztonsági kérdések

Mindenképpen külön beszélnünk kell még a belső biztonsági kérdésekről is. Felgyorsult gazdasági világunk folyamatos változása és átalakítása, az alkalmazotti kört erodálta, megbízhatóságukkal kapcsolatos megfelelési problémákat vet fel, szakmai és erkölcsi téren egyaránt. Ezek a problémák kialakulásának döntő többsége, a közvetlen végrehajtási környezetben érzékelhető és ott meg is akadályozható. Ezért különösen jelentős a biztonsági szemléletmód kiterjesztése, és az automatikusan működtetett kikerülhetetlen kontrollok alkalmazása. A kontroll folyamatok bevezetése, fenntartása, és szükség szerinti frissítése, vezetői feladat és felelősség. Ennek többlépcsős ellenőrzése, hatékonyságának rendszeres értékelése záloga, a biztonság humán oldali minőség megfelelő magas szintjének.

A biztonsági szolgáltatások minőségének megítélése körül gyakran alakulnak ki értelmezési viták. Ennek megelőzésére, minőségellenőrző rendszerek kidolgozása, bevezetése a legegyszerűbb megoldás, hiszen e feltételek megállapítása, jogszerű rögzítése már az alapszerződés szintjén megoldható. Hosszabb távon a minőségbiztosító rendszerek egységesítése, kiterjesztése, és kötelező alkalmazása megteremtheti, az egységesen értelmezett, elvárt szolgáltatási szinteket.

A biztonság technikai eszközök alkalmasak arra, hogy az egyéb humán szolgáltatásokkal összerendelve, kikerülhetetlen ellenőrzési pontként működjenek, kikényszerítve az előírt kontrollok végrehajtását. Ez jótékonyan segítheti a folyamatbiztonság fenntartását, mivel a folyamatok végrehajtásának gyorsítási megoldásai között, gyakran fordul elő a kontrollok rövidítésének, vagy akár a biztonsági elemek kihagyása. A körültekintően, és a lehető legegyszerűbben megtervezett technikai kontroll segíti a folyamatot, annak működésbiztonsága fenntartása mellett.

A védelem technikai paradigmaváltása

A biztonságtechnika eszközrendszerébe tehát meg kell jelenni a bűncselekmény folyamatába történő beavatkozást elősegítő, elvégző eszközöknek. Ennek előfeltétele olyan nagy megbízhatóságú érzékelő, értékelő eszközök bevezetése, amelyek, az elkövetési szándék előjeleiről csalhatatlan módon, nagy gyorsasággal jelzést képesek leadni. Az elkövetési szándék jelei viselkedés formában, elkövetésre alkalmas eszköz rejtett hordozásában, vagy az elkövetés előkészületére jellemző biológiai paraméterekben megjelenésében testesülnek meg. Az elkövetési szándékra jellemző magatartásforma kimutatására, a digitális videotechnika alkalmazásával, intelligens szoftvereket fejlesztettek és fejlesztenek jelen pillanatban is, a deviáns viselkedés jellemzőire építve, hazai és külföldi kutatócsoportok egyaránt. Ígéretesek eredményeik azokon a területeken, ahol az elvárható, és jellemző viselkedésforma jól körülhatárolható módon leírható. (pl. repülőtér, bank.)

Az elkövetésre alkalmas eszköz rejtett hordozásának kimutatási korlátai az érzékelés eszközeinek méretében, megbízhatóságában, vagy az érzékelés sebességében keresendők (például fegyver, bomba). Itt az érzékelendő paraméter lehet a fegyver anyaga, alakja, vagy a robbanószer vegyi összetétele. A fegyverre jellemző alak érzékelése átvilágítással lehetséges, mely egy sugárzás kibocsátó és egy sugárzás érzékelő eszköz pár működésével jöhet létre. Ez méretében, elhelyezése bonyolultságában, és egészségi ártalom okozása miatt támaszt akadályokat a hétköznapi életben történő rendszeres alkalmazás terén. Az átvilágítási módszer alkalmazásában, új lehetőséget tud nyújtani az emberi test, mint infra sugárforrás alkalmazása. Ha e forrás felhasználásával, megbízhatóan kimutatható digitális infra kamerás érzékeléssel az elkövetésre alkalmas eszköz, a fegyver jelenléte, akkor ez új perspektívát nyit az érzékelés tekintetében. Nyilván ez egészségre ártalmas kockázati elemeket nem tartalmaz, és ha kellő sebességgel, nagy megbízhatósággal alkalmazható, akkor a beavatkozás-vezérlés új eszközeként használhatnánk. Itt a beavatkozás lehetséges módja például egy zsilipajtó azonnali bezárása lehet.

Kissé kockázatosabb megoldás, de célszerűség szempontjából szintén kiváló eszköz a füstágyú. Ez a rendszer közvetlen a támadásjelző rendszerre kötve, annak aktivizálásával indul. Néhány másodperc múlva teljességgel betakarja a pénztárt, az általa kibocsátott, egészségre ártalmatlan, sűrű fehér átláthatatlan füst, ami ellehetetleníti a rablás elkövetését. A jól kivitelezett telepítés esetén a támadót, az irányított füst a helyszínről kiszorítja.

Egyes biológiai paraméterek mérésének lehetőségei a rablás előjelzés új csoportját alkotják. Ezek az izgalom okán megváltozó paraméterek, például a pulzus, vérnyomás, adrenalin szint, hangszín, izzadság mennyiségi változása, pupillaszűkület, látótér szűkület, az emberi test rablás előkészületkor kialakuló biológiai megváltozásai, összefüggései. Létezésük orvosilag bizonyított, és közvetlenül mérhetőek is, de köznapi életben alkalmazható, megbízható értékelő eszközei még nem állnak rendelkezésre, bár a kutatások e témakörben is ígéretes úton haladnak.

Az élőerős őrzés tekintetében is, paradigmaváltásra van szükség. A klasszikus biztonsági őri szerep nem elégíti már ki sok esetben, az elvárt szolgáltatási igényeket. Kiszámítható, ezért több esetben hatástalanítható a biztonsági őr védelmi szerepkörében, ezzel a fegyveres támadás végrehajthatóvá válik. Több koncepció fut teszt üzem módban, mely a mobilizálástól az élőerő teljes kiiktatásáig, keresi az ideális új megoldást.

A másik megoldásra váró probléma a fegyvertípus váltás. Jelenleg alkalmazott fegyvereink az élet kioltására alkalmasak, és nem megfelelő használatuk véletlen személyeknek is súlyos egészségkárosodást, vagy akár halált okozhat. A világon már több helyen kísérleteznek, és alkalmaznak nem halálos hatású fegyvereket, TASER-eket. Ezek bevezetése, alkalmazása, teljes gondolkodásmód változást okozna a biztonsági területeken.

Nyilván a paradigmaváltás útján, az idáig felsorolt változtatások megjelenése további lehetőségeket inicializál, melyek a biztonsági munka végzésében új utakat nyitnak. Remélem egyesületünk lehet egyik éllovasa az új út kialakításának.